

Aspecten ter bespreking door de kerkenraad, bij het inzetten van gemeenteleden die uitvaartdiensten leiden.

Kerkelijke uitvaarten

De gewoonte van families om hun geliefde vanuit de kerk te begraven bestaat sowieso nog niet zo lang. Vijftig jaar geleden werden gemeenteleden vrijwel altijd begraven vanuit het sterfhuis. Mede door de verstedelijking en de secularisatie kwam er in de jaren zestig een zekere verzakelijking in het omgaan met de dood. De dood moest het huis uit. Veel begraafplaatsen kregen aula's met koelruimten en stemmige zalen. Zowel in het sterfhuis als later in de aula werden de dominee of een familielid uitgenodigd om tijdens de plechtigheid uit de bijbel te lezen en een kort bemoedigend woord te spreken. Maar dat ging lang niet altijd gepaard met ambtelijke vertegenwoordiging.

In de laatste decennia is de overtuiging gegroeid dat de kerk rouwende gemeenteleden niet alleen pastoraal bijstaat in hun verdriet, maar ook samen met hen de begrafenis of crematie van hun doden wil stellen in het licht van de opstanding van Jezus Christus, haar Heer. De Kerkorde rekent dan ook tot de taak van de predikant 'het leiden van (...) diensten van rouwdragen en gedenken' (Ordinantie 3.9).

De nabestaanden die hun dode moeten begraven of laten cremieren vertrouwen bij een kerkelijke uitvaart de leiding van de begrafenis of crematie toe aan de kerk. De kerk treedt dan op als gastvrouw, de uitvaartonderneming is dienstverlenend aanwezig. Dit geldt niet alleen als de uitvaartdienst in de kerk, maar ook als die in een aula plaatsvindt.

Wanneer de gemeente samen met de nabestaanden haar doden begraaft of cremeert, zal vaak een predikant of een kerkelijk werker in de uitvaartdienst voorgaan. De gemeente kan het leiden van de uitvaart ook aan een ander gemeentelid toevertrouwen. Bij alle uitvaartdiensten wordt de gemeente vertegenwoordigd door een ambtsdrager.

1. Kerkorde: Ordinantie 5.1.2

De gemeente kan tevens samenkomen

- in leerdiensten;
- in de bidstond en de dankstond voor gewas en arbeid en de kerkdiensten op de oudejaarsavond en de nieuwjaarsmorgen;
- in kerkdiensten ter gelegenheid van bijzondere gebeurtenissen in het leven van de gemeenteleden en van de gemeente zoals trouwdiensten, diensten van rouwdragen en gedenken en zegenvieringen;
- in kerkdiensten naar aanleiding van belangrijke gebeurtenissen in de kerk en in de wereld.

Het is een officiële eredienst, waarin een officiële voorganger voorgaat en waarbij er ambtelijk vertegenwoordiging is

Een rouwdienst kan op verschillende manieren worden ingevuld¹:

- als een officiële kerkdienst waarin alleen een bevoegde voorganger (meestal een predikant) mag voorgaan, en waarin andere ambtsdragers (ouderlingen en diakenen) dienst doen,
- als een samenkomst met een pastoraal karakter waarin (behalve de predikant of kerkelijk werker met preekbevoegdheid) ook anderen kunnen voorgaan. Vroeger had een rouwdienst (aan huis, in een verenigingsgebouw of in de aula van de begraafplaats) in verreweg de meeste gevallen een dergelijk karakter. *Deze samenkomst wordt vaak een dienst van Woord en gebed genoemd. Volgens ordinantie 5.2.1 mag daarbij worden afgeweken van het over bevoegde voorgangers bepaalde: 'In een getijdendienst onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad kan worden afgeweken van het in artikel 5.1.5 bepaalde. Alle leden van de gemeente kunnen worden uitgenodigd in deze dienst voor te gaan*
- Een andere mogelijkheid is dat het kerkgebouw aan de familie 'verhuurd' wordt of 'ter beschikking gesteld' voor een bijeenkomst die niet van de kerkelijke gemeente uitgaat –en waarvoor de kerkenraad geen inhoudelijke verantwoordelijkheid draagt. In dat geval stelt de gemeente alleen het gebouw beschikbaar, al dan niet tegen vergoeding. Wie er in de afscheidsdienst voorgaat, valt dan

---

¹ Artikel van dr.P.van den Heuvel, *blad 'kerkbeheer'* januari 2007

niet onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad en het is dan geen samenkomst die van de gemeente uitgaat.

Voor een 'samenkomst met een pastoraal karakter' als hiervoor omschreven gelden niet de regels omtrent een bevoegde voorganger en ambtelijke tegenwoordigheid. Overigens, als de kerkenraad zich verantwoordelijk acht voor deze samenkomsten zou het in lijn hiermee zijn dat er wel tenminste één ambtsdrager aanwezig is bij een dergelijke samenkomst.

Afhankelijk van het soort rouwdienst is er dus wel of geen ambtelijke vertegenwoordiging van de kerkenraad nodig.

Wel of geen ambtsdrager?

In het zojuist genoemde uitzonderingsartikel in de ordinantie is sprake van 'alle' gemeenteleden. Een ambt is dus niet strikt noodzakelijk. Dat blijkt ook uit het feit dat de kerkorde het leiden van een dienst van rouwdragen en gedenken niet onder ambtelijke handelingen rekent die zijn voorbehouden aan predikanten (vgl. ord. 5.5.2), wat bijvoorbeeld wel geldt voor het leiden van trouwdiensten. Wordt een dienst van rouwdragen en gedenken geleid door een predikant of door iemand – bv. een kerkelijk werker – met een preekconsent, dan kan het ook een 'gewone' kerkdienst zijn. Leidt een ander de dienst van woord en gebed, dan gaat het in feite om een soort getijdendienst.

Er zijn veel gemeenten die ervoor kiezen om hun 'uitvaartleiders' te bevestigen als ouderling met een bijzondere opdracht. Dat is mooi, omdat het deze pastorale taak dicht bij de kerkenraad houdt. Maar het is dus niet noodzakelijk.

Zelfstandigheid?

De gemeenteleden die tot nu toe zijn opgeleid om uitvaarten te leiden, kunnen dat 'zelfstandig'. Velen gaven aan dat ze de eerste keren bij hun/een predikant te rade gingen, of soms ook wel bij hun oud-mededeelnemers. Vooral voor gemeenteleden die er echt alleen voor staan (kleine gemeente, vacant) is het plezierig als de kerkenraad meedenkt of er soms iemand als 'praatpaal' in een naburige gemeente beschikbaar is.

Concurrentie of aanvulling?

Hoe ervaart de predikant iemand naast zich? Dat is heel verschillend. Het is daarom nodig om goed af te stemmen met de kerkenraad en predikant.

Praktische zaken

- Als er meer uitvaartleiders beschikbaar zijn (predikant én gemeenteleden), wie/waar is dan het 'coördinatiepunt' van waaruit zij uitvaarten 'toegedeeld' krijgen? (vaak is dat al van tevoren bekend, omdat binnen het pastoraat bij ernstig zieken daarover gepraat wordt.)

- Als het om één of twee uitvaarten per jaar gaat, kan dat eventueel goed binnen een ambtsdragerschap, of als vrijwilliger in de gemeente. Maar zodra het méér – en soms aanzienlijk méér – is, is het gebruikelijk om een vergoeding af te spreken.

